

УДК 021.3:378

Т. Л. Бірюкова,

канд. наук із соц. ком., доцент
кафедри документознавства та
інформаційної діяльності
Одеського національного політехнічного університету
просп. Шевченка, 1, Одеса, 65000, Україна

М. Г. Якубовська,

канд. філол. наук, доцент
кафедри документознавства та
інформаційної діяльності
Одеського національного політехнічного університету
просп. Шевченка, 1, Одеса, 65000, Україна

**ІНТЕГРАТИВНІ ВЛАСТИВОСТІ БІБЛІОТЕЧНИХ ФУНКЦІЙ:
ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ В ОСВІТНЬОМУ ЕЛЕКТРОННОМУ
СЕРЕДОВИЩІ**

Стаття є продовженням низки наукових робіт із дослідження наукової комунікації, інтеграції знань, методів, технологій на прикладі взаємодії у системі «Бібліотека-Освіта». Авторами визначаються шляхи імплементації інтегративних властивостей бібліотечних функцій в освітньому електронному середовищі.

Ключові слова: система «Бібліотека-Освіта», бібліотечні функції, освітні інновації, електронне освітнє середовище.

Актуальність теми дослідження полягає у тому, що бібліотечні заклади поступово змінюють свій традиційний імідж, але, як у всі віки і часи, мають найбільш систематизовану документно-інформаційну та гнучку комунікаційну структури. На нашу думку, цьому сприяють функції бібліотеки, які завжди були пов'язані із попитом на інформаційні продукти та послуги.

Метою статті є виявлення інтегративних властивостей бібліотечних функцій. Стаття є продовженням низки наукових робіт із дослідження наукової комунікації, інтеграції знань, методів, технологій на прикладі взаємодії у системі «Бібліотека-Освіта» [2-8]. Відповідно до цього, на даному етапі передбачено визначити результативність імплементації означеного явища для користувачів бібліотечних закладів, у першу чергу – студентів і працівників вишів.

Історична роль взаємодії у системі Бібліотека-Освіта

Культура і освіта стали невід'ємними складовими інформаційного суспільства. Цей зв'язок мав прояв ще у первісній культурі, яка містила відповідні часу елементи освіти. Розвідки кожної наступної епохи підтверджують

взаємозв'язок і взаємозалежність цих понять. Результатом взаємодії стало породження цілої низки закладів, які несуть в собі як культурний так і освітній зміст. Одною з таких є бібліотека.

Бібліотечні й освітні заклади в своєму розвитку зазнавали змін і відповідного розмежування. Бібліотеки здобули статус інформаційних, культурних та інтелектуальних центрів, а освіта, із звичайного навчання письму і читанню, перетворилася на систему, без якої подальший розвиток людства стає неможливим.

Історія освіти доносить до нас відомості, що у складі освітнього закладу завжди була бібліотека. Факти з історії свідчать про те, що часто виникнення великої бібліотеки у місті сприяло створенню навчального закладу.

В Україні бібліотеки збиралися ще за часів Ярослава Мудрого, який поважав людей за освіченість та книжність і сам сприяв цьому, відкриваючи освітні заклади. Неможливо не згадати славетні Братства та Братські школи, які ще з XVI ст. у Львові, Острозі, Луцьку, згодом і у Києві, перетворювалися на культурно-освітні центри, маючи в своєму складі друкарні і бібліотеки. Сприяли розвитку цих осередків культури і освіти відомі вчені й громадські діячі того часу – гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний, Петро Могила.

Доречі, перша міська публічна бібліотека в Україні збудована в Одесі за наказом імператора від 13 (25) вересня 1829 року (за поданням графа М. Воронцова). Після цього публічні бібліотеки виникали й в інших містах. Мотивацію документно-інформаційної діяльності на той час можна виявити, аналізуючи доповідну записку редактора газети «Одеський вісник» дійсного статського радника (і градоначальника Одеси у 1831-1837 рр.) Олексія Іраклійовича Льовшина, яку він подав генерал-губернатору Воронцову у лютому 1829 року: «Я вжив би на зло поблажливе увагу Вашого сіятельства і навіть образив би особу Вашу, якщо б став доводити перед Вами користь установи публічної бібліотеки <...>. Якщо думка ця заслуговує схвалення Вашого сіятельства, то дозвольте вжити складений газетою капітал у сумі 15 тисяч рублів на покупку книг, котрі складуть основу тутешньої міської бібліотеки. Думати повинно, що приватні приношення грошима і книгами доставлять значні кошти до досягнення бажаної мети. Щедрість і *любов до освіти* Ваші послужать першим прикладом. Наслідуючи оному, і я буду уклінно просити суспільство міське прийняти від мене приношення книгами» [12].

Раніше нами було прослідковано за розвитком мотивації документно-інформаційної діяльності у бібліотечному документно-інформаційному інституті та визначені основні її напрямки, в яких має чіткий прояв взаємодії бібліотеки й освіти:

- 1) накопичення та продукування знань (документно-інформаційне забезпечення науки та освіти);
- 2) розвиток освіти, культури, приєднання до освіченої спільноти (афіліація);
- 3) задоволення інформаційних потреб користувача, накопичення і поширення знань (мотиви саморозвитку, пізнавальні) [7].

Бібліотечні функції

Основні функції бібліотечного документно-комунікаційного інституту зумовлені метою та сферою діяльності:

- 1) інформаційна – надання інформації, зафіксованої на носіях, інформування;
- 2) комунікаційна – здійснення комунікації, опосередкованої документованою інформацією;
- 3) меморіальна – збереження культурного спадку суспільства у вигляді документів;
- 4) кумулятивна – обробка та накопичення ІР у зручній для використання формі;
- 5) культурно-виховна – вплив на формування національної і світової культури;
- 6) просвітницька – вплив на розвиток світогляду користувача;
- 7) освітня – сприяння отриманню новітніх знань;
- 8) соціалізації – сприяння адаптації людини в суспільстві;
- 9) науково-методична – вивчення інформаційних потреб користувачів, інструктивно-методичне забезпечення діяльності, науково-дослідна робота в галузі нових інформаційних технологій, розробка навчально-методичних матеріалів [7].

Інтегративні властивості бібліотечних функцій

Докази того, що структурно-діяльнісна модель бібліотеки як документно-комунікаційного інституту є функціонально інтегрованою у соціальну систему наводились у наших попередніх дослідженнях [4, с. 23-24].

Освіта як соціальний інститут також успішно розвивається. Цей розвиток підтримує рівновагу між попитом на освітні послуги, мотивацією освітньої діяльності та функціями.

Новітня освітня парадигма характеризується безперервним творчим процесом навчання людини протягом всього життя. Швидкість росту знань у сучасному суспільстві спрямовує освітні установи виходити на рівень постійного забезпечення людства новими знаннями. Виконання цього завдання неможливо без надійної інформаційної бази, здатної накопичувати інформацію, переробляти для більшої зручності та видавати за вимогою кожному, хто її потребує. Такі функції взяли на себе нові бібліотеки, які зазнали великих змін і зараз, за вимогами часу виконують обов'язки як традиційні, історично складені, так і новітні, обумовлені вимогами інформаційного суспільства. Профіль діяльності бібліотек розширюється і вони забезпечують для всіх громадян доступ до знань і культури. Бібліотеки зараз стають інформаційними центрами як універсальними, так і за різними галузями, центрами інтелектуального розвитку тощо. Інформатизація та вихід у Інтернет допомогли поєднати ресурси конкретного бібліотечного закладу із світовими інформаційними ресурсами. Доступність

таких ресурсів надала змоги як підвищити ефективність бібліотечних послуг, так і ще більш розвинути зв'язки бібліотек з іншими установами культури і освіти на місцевому, регіональному, державному та міжнародному рівні. Результатом цього співробітництва стали обговорення, зустрічі, конференції, об'єднані проекти тощо, які допомагають в визначенні і вирішенні спільних проблем. Нами також було проведено дослідження форм роботи обласних універсальних наукових бібліотек Півдня України, завдяки якому були визначені універсальність їх фондів і потенціал [5, с. 72-75].

Виконуючи свої функції, бібліотеки вступають у взаємодію зі споживачами документної (інформаційної) продукції і послуг. Взаємодія та взаємовплив виникає і на рівні освітніх закладів, у тому числі й віртуальна.

Інтерація у соціальній комунікації відбувається, як мінімум, у трьох площинах: 1) науковій; 2) технологічній; 3) освітній.

На науковому рівні – це діалог у форматі конференцій, семінарів, на сторінках наукових видань, результатом якого є інтеграційні процеси і створення загальної теоретичної бази.

На технологічному рівні – спільне використання стандартів та інших нормативних документів, застосування відповідного програмного забезпечення, створення інформаційних баз і порталів.

На освітньому – поява необхідності вивчення суміжних наук і наукових дисциплін з метою більш досконалого оволодіння знаннями і навичками, необхідними для фахівця документно-інформаційної діяльності.

Освітні програми та інновації

Реформа вищої освіти ставить перед навчальними закладами нові завдання. Модернізація системи підготовки фахівців зі спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», з урахуванням встановлених вимог, передбачає гармонізацію входження нашої системи освіти до європейського освітнього простору та довгоочікувану стандартизацію навчальних програм.

Спеціалізація «Документно-інформаційна діяльність» передбачає наявність у фахівця фундаментальних знань з наукової (аналітичної) обробки інформації та банків даних, навичок з інформаційного менеджменту, консалтингової діяльності, управління персоналом.

Це передбачає наявність теоретичних знань і практичних навичок із:

- 1) розробки та впровадження технологій документування;
- 2) методах аналізу документних потоків;
- 3) пошуку, збирання та обробки інформації;
- 4) аналізу й узагальнення отриманого матеріалу;
- 5) роботи з документованою інформацією на основі використання сучасних автоматизованих технологій;
- 6) налагодження ефективних інформаційно-комунікаційних процесів.

Тому особливого значення сьогодні набуває проблема впровадження інновацій в освітній процес на всіх рівнях. При цьому якість функціонування сучасних освітніх систем обумовлюється інтенсивністю використання інформаційно-технологічних інновацій, під якими розуміється особливий вид нововведень як в управлінні освітньою сферою, так і сам процес освіти, що базуються на застосуванні інформаційних і телекомунікаційних технологій. Осмислення системи освіти в умовах стрімкого розвитку інформаційного суспільства та глобальної конкуренції призвело до активної розробки педагогічних інновацій на практиці. В даний час існує велика кількість досліджень, присвячених теорії і практиці впровадження інновацій в освіту. Вчені, в цілому, констатують, що сучасна система освіти істотно відстає від інших громадських галузей за масштабами і глибиною впровадження інформаційно-технологічних інновацій. Одночасно з цим, важливість інтенсифікації розвитку сфери освіти на основі впровадження інформаційно-технологічних інновацій відзначається в Проекті Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 [20].

У цілому, все розмаїття наукових праць в галузі освітніх інновацій можна умовно розділити на кілька напрямків:

- загальна теорія освітніх інновацій: підстави та зміст інновацій в освіті, місце інновацій в освіті, роль інновацій у розвитку освіти і науки, освітня компетентність в контексті інноваційної культури, взаємодія традицій та інновацій як методологічних орієнтирів дослідження інноваційних процесів в освіті, ідеологія інноваційних освітніх процесів;
- теорія педагогічних інновацій (педагогічна інноватика): суть педагогічних інновацій; особливості проектування та моделювання інновацій в структурі педагогічної діяльності; методологічні основи педагогічної інноватики;
- різні форми педагогічних інновацій: інтерактивні технології, дистанційна освіта [15, с. 240];
- педагогічні інновації у професійній освіті;
- різні аспекти інноваційних технологій у вишах;
- інновації в менеджменті освіти (інноваційне адміністрування навчальними закладами): режим інноваційного розвитку освіти, інноваційні підходи до підготовки та перепідготовки вчителів і керівників освітніх установ, досвід побудови управління освітою на муніципальному рівні в режимі інноваційного розвитку, управління знаннями та інноваційний маркетинг освітній послуг, інноваційне проектування навчального процесу, методи і засоби вирішення завдань проектування освітніх систем нового типу, наукові основи інноваційної моделі освітньої системи держави і регіону інновації в управлінні університетською кафедрою [16, с. 408], інноваційні підходи до менеджменту освіти [17, с. 59];
- інноваційна діяльність освітнього закладу: аналітика і експертиза інноваційних проектів, сценарний підхід в аналізі інноваційної діяльності освітніх установ;

- моніторинг інновацій в освіті;
- експертиза інновацій в освіті: ефективність інноваційної діяльності в освіті, експертиза інновацій в освіті.

Освітні технології вивчалися і з позицій ринкових відносин: нові тенденції і перспективи в перехідній економіці, програми MBA при вищих навчальних закладах України. Існує також широкий спектр електронних джерел, присвячених проблемам інновацій в освіті. Це: «Distance Education Clearing house», University Wisconsin-Extension; сторінки Teleeducation New Brunswick; сторінки Американського центру вивчення дистанційної освіти (American Center for Study Distance Education – ACSDE) при Pennsylvania State University; докладний список джерел дистанційної освіти в University Illinois; сторінки Internet School house for staff development тощо.

Стосовно проблем дистанційної освіти успішно функціонують такі літсервери: DEOS-L (Distance Education Online Symposium – відкритий модерується інтерактивний симпозиум), ACSDE (проводиться при Pennsylvania State University), WWDEV (з проблем використання і розробки Web технологій в освіті, за підтримки канадського університету New Brunswick). Традиційні та електронні журнали про інновації в освіті: «American journal distance education», «Дистанційна освіта», «Педагогічні та інформаційні технології в освіті», «Deosnews», «Distance education», «Journal Instructional Science and Technology». Таким чином, наш аналіз доводить високий рівень наукового інтересу до теорії і практики впровадження інноваційних освітніх технологій, актуальність. У той же час в цілому наукові завдання вдосконалення організаційно-управлінських механізмів впровадження інформаційно-технологічних інновацій в діяльність великих територіальних освітніх систем поки страждають від нестачі конкретних методів планування і фінансування впровадження освітніх інновацій, так і створення адекватної організаційно-управлінської інфраструктури для їх реалізації. До сих пір не знайдений механізм, який би дозволив ефективно проводити політику адаптації існуючих зарубіжних схем і стандартів на користь нової якості освіти, в тому числі із-за значної невідповідності змісту програм. На нашу думку, інноваційна схема розвитку освіти неможлива без участі держави (відповідних суб'єктів державного управління), яка покликана засобами закону і права забезпечувати умови для формування та реалізації національної освітньої системи і створювати механізми, що стимулюють суспільну активність в напрямку розвитку національної системи освіти. Також треба зауважити, що впровадження дистанційної освіти, як найбільш інноваційного її напрямку, безпосередньо залежить від взаємодії у системі «Бібліотека-Освіта», через додаткові можливості підвищення потужностей завдяки спільному створенню та використанню необхідного, відповідно систематизованого електронного ресурсу.

Взаємодія у електронному середовищі

На нашу думку, для застосування програм із дистанційної освіти насамперед необхідно побудувати взаємодію освітніх і бібліотечних закладів у електронно-

му середовищі. Створення електронних інформаційних ресурсів на сьогодні є невід'ємним напрямом діяльності кожної організації, а особливо закладів, що генерують ресурси знань. У вітчизняних вишах щодня створюється та накопичується знання, яке є результатом окремих досліджень і загальної наукової діяльності викладачів. Поєднати та відповідно систематизувати всі наукові ресурси навіть однієї кафедри – робота, що може бути під силу лише фахівцю інформаційного профілю, який отримав під час навчання відповідні навички і з успіхом застосовує бібліотечні та інформаційно-бібліографічні технології. Тільки бібліотека, як документно-комунікаційний інститут, в якому століттями розроблялась і відображалась інформаційна модель суспільства, здатна продовжувати (бо вона вже її давно очолила) систематизацію національних інформаційних ресурсів. І тільки бібліографічні та документографічні методи, зокрема аналітико-синтетична переробка документованої інформації, дійсно сприяє її збереженню і релевантному пошуку. Систематизація заснована на бібліотечно-бібліографічній класифікації та індексації опирається на міжнародні та вітчизняні стандарти опису документів, відповідає традиціям наукового реферування і, що найбільш є важливим у епоху інформатизації та віртуалізації, дозволяє спростити процеси пошуку документа на будь-якому носії. Відповідно до цього інформаційні ресурси електронних мереж, будь-то електронна бібліотека, або сайт, що відображає результати наукової діяльності університетської кафедри, коледжу, видавничої організації, стають більш структурованими і доступними для пошукових систем, тобто – для багатьох користувачів.

У відповідності до нового закону «Про вищу освіту» [19], бажано, щоб всі наукові та науково-освітні ресурси вишів знаходились у відкритому доступі. Проблема відкритого доступу активно досліджується та обговорюється фахівцями бібліотечної та документально-інформаційної сфери. Забезпечити цей процес можливо за рахунок наявності відкритого репозитарію бібліотек вишу та/або побудовою Web-сайту ВНЗ, із відповідним упорядкуванням наукових ресурсів. На жаль, найчастіше Web-сайти переобтяжені великою кількістю поточної інформації, не здатні ще вмістити в себе складне структурування сторінок, яке вимагає побудова наукового ресурсу. Тому на великих Web-сайтах вишів наукова інформація подається лише схематично, у загальному вигляді. Але, треба відмітити, що документація та інформаційне наповнення (контент) Web-сайту вишу, як і будь-якої іншої установи (організації), є факторами формування її іміджу [21].

Проблеми формування електронного наукового ресурсу висвітлюються в колективних монографіях науковців-співробітників Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського [11]. Особливості продукування наукової інформації у вітчизняному науковому виробництві детально було розглянуто В. М. Горовим [9]. В. Здановською запропоновано класифікацію наявних інформаційно-бібліотечних ресурсів науково-дослідних установ (НДУ) [10]. Ці роботи підтверджують думку, що чим ширший спектр доступу до систематизованих повнотекстових та наукових ресурсів, тим більше користувачів відвідує Web-сайт.

Web-сайт як наукове та навчальне комунікаційне середовище та можливості його інформаційне моделювання вивчали О. Л. Березенко, Л. В. Калашнікова, Н. Р. Пасічник, А. М. Фесенко, Л. Я. Філіпова, А. М. Шелестова та інш. [24, 23, 22, 18, 13, 1]. Науковцями підкреслюється, що наявність моделі контенту Web-сайту вищу може сприяти ефективнішій комунікації користувачів і в подальшому – інтеграційному входженню України у світовий інформаційно-освітній простір. З цього логічно виходить, що наявність сайту не тільки розвиває комунікативний простір, а й формує інформаційне суспільство. Тому електронна навчальна документація та наукові праці викладачів мають бути невід’ємною складовою Web-сайту ВНЗ. До того ж, вкрай важливим є наповнення сайту навчального підрозділу аналітичними матеріалами, оскільки це є одним із початкових етапів формування системи наукових досліджень.

Переваги та можливості електронного репозитарію, створеного на основі технологій за методикою бібліографування джерел вже нами досліджувались [4, с. 72-78]. Але треба також враховувати, що науковий сайт часто являє собою ресурс із дуже розрізненим контентом, який виходить за межі структури типового репозитарію.

У дослідженні Т. А. Лугової та М. Г. Якубовської вказується на необхідність створення онлайн-бази даних науково-методичного забезпечення кафедри та онлайн-бібліотеки [16, с. 399]. Це підтверджує нашу думку про доцільність структуризації інформаційного ресурсу шляхом поєднання інформаційно-технологічних принципів та бібліографічних (документографічних) методів.

Використання бібліографічних (документографічних) методів, на наш погляд, сприяє підвищенню інформативності сторінок наукового Web-сайту. Наприклад, *метод бібліографічного аналізу документів* та складання бібліографічного опису дозволяє систематизувати наукові праці за предметом (галуззю знань, дисциплінами), полегшити пошук документу в бібліотеці. *Анотування* надає загальну інформацію про документ (монографію, науковий збірник, статтю тощо), визначає основні пошукові маркери, терміни, призначення.

Другим завданням нашого проекту стала розробка професійно-орієнтованих інформаційних сторінок в електронних соціальних мережах. Ці інформаційно-комунікаційні ресурси сприяють професійному спілкуванню та орієнтації на всебічний розвиток світогляду студентів. Наприклад, сторінка ВКонтакті під назвою «Ми у просторі інформації» (<http://vk.com/club32449850>) створена у співробітництві з канд. псих. наук, ст. наук. співробітником Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України С. О. Лукомською. Ресурс присвячено взаємообміну інформацією з питань:

- аналізу впливу інформаційного простору на людину;
- дослідження проблеми інтернет-залежності, психологічної допомоги;
- вивчення інформації, як основи всіх процесів у сучасному суспільстві;
- управління інформацією і управління за допомогою інформації;
- реклами та PR;

- маніпулятивних інформаційних технологій,
- проблем інформаційної комунікації.

Для студентів сторінка стає також комунікаційним майданчиком, де можна поспілкуватися з випускниками минулих років, які вже пройшли адаптацію у професійному середовищі та обіймають відповідні посади.

Результативність імплементації в освітньому електронному середовищі

Методологічні розробки створені завдяки взаємодії у системі Бібліотека-Освіта увійшли до практики викладання дисциплін «Інформаційні ресурси», «Інформаційно-бібліографічні технології», «Інформаційний менеджмент» (доц. Бірюкова Т. Л.), «Аналітико-синтетична обробка документів» (доц. Коляда-Березовська Т. Ф.), «Вступ до фаху», «Риторика та культура мови» (доц. Якубовська М. Г.)

На кафедрі ДІД ОНПУ створені та діють студентські гуртки, робота яких сприяє засвоєнню теоретичного матеріалу на практиці, безпосередньо в інформаційному закладі, адаптуванню у професійному середовищі, надається можливість проходження повноцінної виробничої та переддипломної практик.

Необхідні навички можна здобути лише повністю занурившись у професійне середовище. Студенти кафедри ДІД отримують цю змогу вже з 2 курсу навчання. Цьому сприяє наявність високоякісного науково-педагогічного персоналу кафедри, комп'ютерна лабораторія, мультимедійне обладнання, плідне співробітництво з ОУНБ ім. М. Грушевського, яка надає свої інформаційні ресурси, приміщення, висококваліфіковану допомогу. Завдяки цьому бакалаври, спеціалісти, магістри – випускники кафедри ДІД з успіхом працюють в інформаційно-аналітичних і PR-відділах українських та зарубіжних компаній, освітніх установах, в бібліотеках, архівах, рекламних службах. І перші кроки до вибору свого робочого місця відбуваються під час навчання.

Студенти кафедри залучаються до науково-дослідницьких та науково-практичних розробок, застосовують на практиці навички, що отримали вивчаючи дисципліни документно-інформаційного, інформаційно-аналітичного й інформаційно-комунікативного циклів.

Наприклад, метою студентського проекту «Симбіоз інформаційно-технологічних принципів та бібліографічно-документографічних методів як основа побудови контенту наукового Web-сайту» (студ. 4 курсу І. І. Компанієць, наук. керівн. доц. Т. Л. Бірюкова), представленого на Всеукраїнському конкурсі (диплом, призове місце) 2016 року – наближення практичної частини навчального процесу до умов професійного середовища фахівця за спеціалізацією «Документознавство та інформаційна діяльність». Одним із завдань проекту стала розробка та підтримка сайту, завдяки якому висвітлюється наукова діяльність кафедри ДІД (<http://opu-konf.at.ua/>). Як ми зауважували раніше, що «необхідність створення подібного сайту постала два роки тому, коли прийшло розуміння, що наукове середовище і студентство потребує оперативної інформації у режимі «негайно».

Реалізація поставленої мети зумовила потребу вирішення таких завдань: проаналізувати сучасний стан наукових досліджень за темою роботи; обґрунтувати методологічні засади дослідження; розробити структурну модель наукового Web-сайту; втілити результати дослідження у наукову роботу кафедри ДІД ОНПУ та накреслити перспективи розвитку Web-сайту» [6, с. 37]. Проект з успіхом було розроблено і втілено за підтримки Центру досліджень соціальних комунікацій та СІАЗ Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Одеської універсальної наукової бібліотеки імені М. Грушевського.

Міжнародний інформаційний проект-конференція «Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття», створений під керівництвом зав. каф. ДІД, доц. В. Г. Спрінсяна, при постійній підтримці всіх співробітників кафедри, сприяє науково-методичному діалогу, обміну досвідом, розширює межі досліджень. Велике значення у цьому проекті надається співробітництву із Одеською обласною універсальною бібліотекою імені М. Грушевського. До редколегії збірки конференції входять заслужений працівник культури України, директор Одеської національної наукової бібліотеки О. Ф. Ботушанська, директор департаменту загальноосвітніх дисциплін Університету бібліотекознавства та інформаційних технологій М. Ніколова (Болгарія, Софія). Все це ще раз підкреслює актуальність, міждисциплінарність, міжінституціональність як самої конференції, так і спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», та визначає своєчасність і необхідність модернізації документознавчої освіти, створення стандартів навчання у новому вимірі.

Висновки

У наш час педагог і бібліотекар разом забезпечують доступ до культурних і наукових скарбниць, а перед освітніми закладами і бібліотеками постає завдання організації інформаційної освіти, забезпечення доступу до інформації та підвищення інформаційної культури кожної окремої особистості.

Новітні бібліотеки – це інформаційні та інтелектуальні центри, які, накопичуючи і зберігаючи інформаційне надбання людства на всіх формах носіїв, надають доступ кожному громадянину суспільства до інформації і знань, відповідно до законодавства та місії, а також сприяють розвитку культури, освіти, науки, шляхом популяризації літератури, сучасних технологій, участі в міжнародних, державних, регіональних проектах.

Культурні перетворення суспільства пов'язані з появою нових духовних потреб, які збуджуються зростаючим інтересом до національної культури як свого народу, так і інших, а також потоком нових культурних цінностей. Концепція та зміст освіти також зазнає змін, вступаючи на шлях відповідності до міжнародних стандартів, вбираючи в себе всі найкращі здобутки людства, однак не кануть в забуття і традиційні народні та національні виміри педагогічної науки. Відбувається проєкція національної та світової культури в освіту, відроджуються віковічні культурні цінності, і в цьому бібліотека, як заклад, що

саме займається збереженням національного культурного надбання має неоціненне значення.

Бібліотека як осередок національної культури відіграє велику роль в формуванні національної свідомості кожної окремої особистості. Сучасна українська бібліотека всіма видами індивідуальної та масової роботи, у співпраці з іншими закладами культури, творчими колективами, науковими та освітніми закладами, видавництвами, засобами масової інформації вносить свій вклад у формування світогляду людини, допомагає їй самоідентифікуватись, відчутти себе часткою великої нації, з віковими культурними традиціями.

У новому світовому середовищі акцент робиться на взаємодопомогу і взаємовикористання культурно-освітніх надбань.

Через свої багатогранні функції, можливості, зв'язки в інформаційному просторі, здатність до трансформації, адаптації до нових умов вона стає осередком культурного життя суспільства.

Спільні проекти, учасниками яких є провідні спеціалісти та науковці освітньої та бібліотекознавчої галузі, сприяють розвиткові освітнього та культурного рівня суспільства, визначаючи шляхи задоволення потреб кожного громадянина суспільства в освіті, самоосвіті, отриманні інформації та знань.

Отже, попит на інформаційні продукти та послуги зростає. Це впливає на розвиток мотивації документно-інформаційної діяльності. Бібліотека стає найбільш потужним документно-комунікаційним інститутом. Бібліотечні функції, властивості яких пов'язані з універсальністю документа – основного елемента системи документної комунікації, сприяють інтеграції соціальних інститутів на науково-методичному, освітньому та прикладному рівнях. Імплементация цього явища в практику на прикладі взаємодії системи «Бібліотека-Освіта» доводить дійсну її результативність для багатьох користувачів бібліотечних закладів, та у першу чергу – студентів і працівників вишів.

Список використаної літератури:

1. *Березенко О. Л.* Концепція створення веб-сайта національного університету «Львівська політехніка» [Електронний ресурс] / О. Л. Березенко, А. М. Пелешишин, П. І. Жежнич // Інформація вищого навчального закладу. – 2012. – № 731. – С. 57-65. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/15069/1/12-Berezko-57-65.pdf> (дата звернення 28.11.2016).
2. *Бірюкова Т. Л.* Межинституціональна інтеракція в соціальній комунікації: вплив на освітній процес і фактори взаємодії в електронній середі / Т. Л. Бірюкова // Бібліотека як феномен культури : читання і інформаційна культура в сучасному суспільстві : матеріали III Міжнародного конгресу (Мінськ, 21-22 жовтня 2015 р.) / Національна бібліотека Білорусі ; [составитель А. А. Суша]. – Мінськ, 2015. – С. 28-33.
3. *Бірюкова Т. Л.* Інноваційні технології створення та використання інформаційно-бібліографічної продукції / Т. Л. Бірюкова, Н. Корольчук // Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI ст. : зб. матеріалів VII Міжнародного науково-практичного конференції / заг. ред. В. Г. Спрінсяна. – Одеса : Грін Д. С., 2014. – С. 72-78.
4. *Бірюкова Т. Л.* Структурно-діяльнісна модель бібліотеки як документно-комунікаційного інституту / Т. Л. Бірюкова // Вісник Книжкової палати України. – 2013. – № 9. – С. 23-24.
5. *Бірюкова Т.* Культура та освіта крізь історичну призму : взаємодія бібліотек і освітніх закладів / Т. Бірюкова // Рідна школа. – 2007. – № 1. – С. 72-75.

6. Бірюкова Т. Л. Бібліотека – Освіта: наукова комунікація, інтеграція знань, методів, технологій / Т. Л. Бірюкова, І. І. Компанієць // Вісник Книжкової палати України. – № 8. – 2016. – С. 33-37.
7. Бірюкова Т. Л. Бібліотека в системі документних комунікацій: функціональний аспект : автореф. ... канд. наук із соц. комунікацій, спец. : 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство / Т. Л. Бірюкова. – Київ : НБУ ім. В. І. Вернадського, 2015. – 16 с.
8. Бірюкова Т. Л. Подолання суперечностей між існуючою системою освіти і вимогами сучасного суспільства : підготовка фахівців документно-інформаційної галузі / Т. Л. Бірюкова // Current problems of human society development : materials digest of the VIIth Internat. Scientific and Practical Conference (Odessa; London, 21st July – 28th July, 2011). – Odessa ; London, 2011. – С. 52-53.
9. Горовий В. Особливості продукування наукової інформації у вітчизняному науковому виробництві [Електронний ресурс] / В. Горовий // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – 2014. – Вип. 39. – С. 11-25. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/nprbuimviv_2014_39_3.pdf (дата звернення 28.11.2016).
10. Здановська В. Інформаційно-бібліотечний складник сайтів науково-дослідних установ НАН України [Електронний ресурс] / В. Здановська // Бібліотечний вісник. – 2010. – № 3. – С. 3-7. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/bv_2010_3_1.pdf (дата звернення 28.11.2016).
11. Інтеграція України у світове співтовариство в контексті розвитку бібліотечних інформаційних технологій : [монографія] / [О. С. Онищенко та ін.] ; Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ : Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2011. – 222 с.
12. Історія бібліотеки [Електронний ресурс] / Одеська національна наукова бібліотека. – Режим доступу: http://odnb.odessa.ua/view_post.php?id=108 (дата звернення 28.11.2016).
13. Калашнікова Л. В. Інтернет-сайти вищих навчальних закладів як інноваційні канали комунікацій в умовах формування інформаційного суспільства України : дис. ... канд. соціол. наук / Л. В. Калашнікова. – Харків, 2005. – 175 с.
14. Лугова Т. А. Новітні технології автоматизації роботи з документами на кафедрах вищих навчальних закладів / Т. А. Лугова, М. Г. Якубовська // Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI ст. : зб. матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ. конф. / заг. ред. В. Г. Спрінсяна. – Одеса : ФОП «Гаража», 2015. – С. 399-408.
15. Лугова Т. А. Дослідження можливостей використання соціальних мереж при управлінні знаннями студентів ОНПУ / Т. А. Лугова, Н. О. Черниш // Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI ст. : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, вересень 2011 р.). – Одеса : Друк, 2011. – 238-242.
16. Лугова Т. А. Новітні технології автоматизації роботи з документами на кафедрах вищих навчальних закладів / Т. А. Лугова, М. Г. Якубовська // Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI ст. : зб. матер. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 10-12 вересня 2015 г.) / під. заг. ред. В. Г. Спрінсяна. – Одеса : ФОП Гаража, 2015. – С. 399-408.
17. Лугова Т. А. Проблеми інноваційного підходу до менеджменту освіти / Т. А. Лугова // Культура та інформаційне суспільство XXI ст. : у 2 ч. : матеріали Всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених (Харків, 22-23 квітня 2010 р.) / Харк. держ. акад. культури ; [редкол. В. М. Шейко та ін.]. – Харків : ХДАК, 2010. – Ч. 1. – С. 58-59.
18. Пасічник Н. Р. Інформаційна технологія формування аналітичних ресурсів сайту [Електронний ресурс] / Н. Р. Пасічник // Системи обробки інформації. – 2011. – Вип. 3. – С. 224-227. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/soi_2011_3_56.pdf (дата звернення 28.11.2016).
19. Про вищу освіту : Закон України // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 37-38, ст. 2004.
20. Проект Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://docs.google.com/document/d/1TAgiYiteJkK2wWwjJuYyLC63iu0FgCiXJbqWkr8iqDU/edit?hl=ru&pref=2&pli=1#> (дата звернення 28.11.2016).
21. Спрінсян В. Г. Ресурси та технології інформаційного менеджменту : навч. посіб. / В. Г. Спрінсян, Т. Л. Бірюкова. – Одеса : ОНПУ, 2012. – 252 с.
22. Фесенко А. М. Веб-сайт як засіб комунікативної діяльності ВНЗ : проблема ефективності використання (на прикладі ВНЗ м. Миколаїв) [Електронний ресурс] / А. М. Фесенко // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Серія: Соціологія. – 2014. – Т. 244, вип. 232. – С. 76-79. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npchdusoc_2014_244_232_18.pdf (дата звернення 28.11.2016).

23. *Філіпова Л.* Інформаційне моделювання контенту університетського веб-сайту : загальні принципи та методика / Л. Філіпова, А. Шелестова // Вісник Книжкової палати. – 2014. – № 3. – С. 17-19. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vkr_2014_3_7.pdf (дата звернення 28.11.2016).
24. *Шелестова А. М.* Веб-сайт ВНЗ як комунікаційне середовище функціонування електронної навчальної документації [Електронний ресурс] / А. М. Шелестова // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2011. – № 4. – С. 47-53. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/bdi_2011_4_10.pdf (дата звернення 28.11.2016).

Надійшла 16.11.2016 р.

Т. Л. Бирюкова,

канд. наук из соц. ком., доцент
кафедры документоведения и
информационной деятельности
Одесского национального политехнического университета
просп. Шевченка, 1, Одесса, 65000, Украина

М. Г. Якубовская,

канд. филол. наук, доцент
кафедры документоведения и
информационной деятельности
Одесского национального политехнического университета
просп. Шевченка, 1, Одесса, 65000, Украина

**ИНТЕГРАТИВНЫЕ СВОЙСТВА БИБЛИОТЕЧНЫХ ФУНКЦИЙ:
ИМПЛЕМЕНТАЦИЯ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ЭЛЕКТРОННОЙ
СРЕДЕ**

Статья является продолжением ряда научных работ по исследованию научной коммуникации, интеграции знаний, методов, технологий на примере взаимодействия в системе «Библиотека-Образование». Авторами определяются пути имплементации интегративных свойств библиотечных функций в образовательной электронной среде.

Ключевые слова: система «Библиотека-Образование», библиотечные функции, образовательные инновации, электронная образовательная среда.

T. L. Biriukova,

CandSc (Social communication), Associate Professor
at the Department of Documentation and Information of
Odessa National Polytechnic University
1, Shevchenko Ave., Odesa, 65000, Ukraine

M. H. Yakubovska,

CandSc (Philology), Associate Professor
at the Department of Documentation and Information of
Odessa National Polytechnic University
1, Shevchenko Ave., Odesa, 65000, Ukraine

**INTEGRATIVE PROPERTIES OF LIBRARY FUNCTIONS:
IMPLEMENTATION IN THE EDUCATIONAL ELECTRONIC
ENVIRONMENT**

Summary

The article is a continuation of a number of scientific research works on scientific communication, integration of knowledge, methods and technologies on the example of the interaction in the “Library Education”. The authors defined ways of implementing integrative properties of library functions in educational electronic environment.

In Ukraine, the library served as an example of educational institutions and libraries Brotherhoods in Lviv, Lutsk, Kyiv, the first municipal public library built in Ukraine in Odessa.

Contributed to the development of centers of cultural and educational well-known scientists and public figures. Modern libraries have received status information, cultural and intellectual centers, education and training of normal writing and reading, turned on the system, without which further development of mankind is impossible.

The rate of growth of knowledge in modern society directs educational institutions to enter the constant level providing humanity with new knowledge. In terms of modernization of training in the specialty “Information, Library and Information Science,” pressing problem is the harmonization of our education system entry into the European educational space and appropriate standardization of curricula.

So special importance today is the problem of innovation in the educational process. Understanding the education system in the rapid development of the information society and global competition, has led to active development of pedagogical innovations in practice. The importance of intensification of education through the introduction of information technology innovations noted in the Draft National Strategy for the Development of Education in Ukraine for 2012-2021. Practice shows that the introduction of distance education as the most innovative of its direction depends on the interaction in the “Library Education”, due to the possibility of joint creation and use of the necessary, under systematic electronic resource.

In our opinion, the use of distance education programs primarily to build interaction of educational and library establishments in the electronic environment. To achieve this goal, through the interaction of the system Library Education created and signed to the practice of teaching subjects at the Documentation and information activities

department Odessa National Polytechnic University methodological development, there are student groups whose work promotes the assimilation of theoretical material in practice, just in the information institution, adapting to the professional environment, provided the possibility of passing the full production and pre-diploma practice.

Keywords: system “Library Education”, library functions, educational, innovation, e-learning environment.

References

- [1] Berezenko O. L., Peleshchyn A. M., Zhezhnych P. I. Kontsepsiia stvorennia veb-saita natsionalnoho universytetu «Lvivska politehnika» [Concept of creation of the website of national university “Lviv Polytechnic”]. *Informatsiya vyshchoho navchalnoho zakladu [Information of higher educational institution]*. 2012, no. 731, 57-65 pp. Available at : <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/15069/1/12-Berezko-57-65.pdf>.
- [2] Biryukova T. L. Mezhhinstutsionalnaya interaktsiya v sotsialnoy komunikatsii: vliyanie na obrazovatelnyy protsess i faktory vzaimodeystviya v elektronnoy srede [Interinstitutional interaction in social communication: influence on educational process and factors of interaction in the electronic environment]. *Biblioteka kak fenomen kultury: chtenie i informatsionnaya kultura v sovremennom obshchestve [Library as culture phenomenon: reading and information culture in modern society]*. Minsk, 2015, pp. 28-33.
- [3] Biriukova T. L., Korolchuk N. Innovatsiini tehnolohii stvorennia ta vykorystannia informatsiino-bibliografichnoi produktsii [Innovative technology creation and use of information and bibliographic production]. *Informatsiina osvita ta profesiino-komunikativni tehnolohii XXI st. [Information Education and professional communication technologies of 21th century.]*. Odesa, 2014, pp. 72-78.
- [4] Biriukova T. L. Strukturno-dialnisna model biblioteki yak dokumentno-komunikatsiinoho instytutu [The structure and activity model library as a document-communication institution]. *Visnyk Knyzhkovoї palaty Ukrainy [Herald of the Book Chamber of Ukraine]*. 2013, no. 9, pp. 23-24.
- [5] Biriukova T. Kultura ta osvita kriz istorichnu pryzmu: vzaiemodiia bibliotek i osvitykh zakladiv [Culture and education through the prism of history: the interaction of libraries and educational institutions]. *Ridna shkola [Native School]*. 2007, no. 1, pp. 72-75.
- [6] Biriukova T. L., Kompaniets I. I. Biblioteka – Osvita: naukova komunikatsiia, intehratsiia znan, metodiv, tehnolohii [Library – Education: scientific communication, integration of knowledge, methods, technologies]. *Visnyk Knyzhkovoї palaty Ukrainy [Herald of the Book Chamber of Ukraine]*. 2016, no. 8, pp. 33-37.
- [7] Biriukova T. L. Biblioteka v systemi dokumentnykh komunikatsii: funktsionalnyi aspekt: avtoreferat kandydata nauk iz sotsialnykh komunikatsii [Library in system of document communications: functional aspect]. Kyiv, 2015, 16 p.
- [8] Biriukova T. L. Podolannia superechnosti mizh isnuiochoiu systemoiu osvity i vymohamy suchasnoho suspilstva: pidhotovka fakhivtsiv dokumentno-informatsiinoi haluzi [Overcoming contradictions between the existing education system and requirements of modern society: training of specialists of dokument-information branch]. *Current problems of human society development : materials digest of the VIIth Internat. Scientific and Practical Conference*. Odesa; London, 2011, pp. 52-53.
- [9] Horovi V. Osoblyvosti produkuvannia naukovoї informatsii u vitchyznianomu naukovomu vyrobnytstvi [Features producing scientific information in national scientific production], *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy im. V. I. Vernadskoho [Proceedings of the Vernadsky National Library of Ukraine]*. 2014, no. 39, pp. 11-25. Available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/npnbuimviv_2014_39_3.pdf.
- [10] Zdanovska V. Informatsiino-biblioteknyi skladnyk saitiv naukovo-doslidnykh ustanov NAN Ukrainy [Information and Library component sites of research institutions of NAS of Ukraine]. *Biblioteknyi visnyk [The Library Bulletin]*. 2010, no. 3, pp. 3-7. Available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/bv_2010_3_1.pdf.
- [11] *Intehratsiia Ukrainy u svitove spivtovarystvo v konteksti rozvytku biblioteknykh informatsiinykh tehnolohii [Ukraine's integration into the world community in the context of library information technology]*. Kyiv, 2011, 222 p.
- [12] *Istoriia biblioteki [The history of library]*. Available at: http://odnb.odessa.ua/view_post.php?id=108
- [13] Kalashnikova L. V. Internet-saity vyshchyykh navchalnykh zakladiv yak innovatsiini kanaly komunikatsii v umovakh formuvannia informatsiinoho suspilstva Ukrainy: dysertatsiia kandydata sotsiolohichnykh nauk [Internet sites of higher education institutions as innovative communication channels in the emerging information society of Ukraine]. Kharkiv, 2005, 175 p.

- [14] Luhova T. A., Yakubovska M. H. Novitni tekhnologii avtomatyzatsii roboty z dokumentamy na kafedrah vyshchyykh navchalnykh zakladiv [New technologies automation of work with documents in the departments of higher education institutions]. *Informatsiina osvita ta profesiino-komunikatyvni tekhnologii XXI st. [Education and information and communication technologies of the 21th century]*. Odesa, 2015, pp. 399-408.
- [15] Luhova T. A., Chernysh N. O. Doslidzhennia mozhlyvosti vykorystannia sotsialnykh merezh pry upravlinni znanniamy studentiv ONPU [Research possibilities of using social networks in the management of knowledge students ONPU]. *Informatsiina osvita ta profesiino-komunikatyvni tekhnologii XXI st. [Education and information and communication technologies of the 21th century]*. Odesa, 2011, pp. 238-242.
- [16] Luhova T. A., Yakubovska M. H. Novitni tekhnologii avtomatyzatsii roboty z dokumentamy na kafedrah vyshchyykh navchalnykh zakladiv [New technologies automation work with documents in the departments of higher education institutions]. *Informatsiina osvita ta profesiino-komunikatyvni tekhnologii XXI st. [Education and information and communication technologies of the 21th century]*. Odesa, 2015, pp. 399-408.
- [17] Luhova T. A. Problemy innovatsiinoho pidkhotu do menedzhmentu osvity [The problems of innovative approach to management education]. *Kultura ta informatsiine suspilstvo XXI st. [Culture and Information Society of the XXI century]*. Kharkiv, 2010, no. 1, pp. 58-59.
- [18] Pasichnyk N. R. *Informatsiina tekhnologhiia formuvannia analitychnykh resursiv сайту [The information technology of forming analytical resources website]. Systemy obrobky informatsii [Systems of information processing]*. 2011, no. 3, pp. 224-227. Available at : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/soi_2011_3_56.pdf.
- [19] Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy [About the higher education: law of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady [Bulletin of Verkhovna Rada]*. 2014, no. 37-38, st. 2004.
- [20] *Proekt Natsionalnoi stratehii rozvytku osvity v Ukraini na 2012-2021 roky [The project of the National Strategy the Development of Education in Ukraine for 2012-2021]*. Available at : <https://docs.google.com/document/d/1TAriYitcJkk2wWwjJuYyLC63iu0FgCiXJbqWkr8iqDU/edit?hl=ru&pref=2&pli=1#>
- [21] Sprinsian V. H., Biriukova T. L. *Resursy ta tekhnologii informatsiinoho menedzhmentu [Resources and technologies of information management]*. Odesa, 2012, 252 p.
- [22] Fesenko A. M. Veb-sait yak zasib komunikatyvnoi diialnosti VNZ: problema efektyvnosti vykorystannia (na prykladi VNZ m. Mykolaiv) [Website as means of communicative activity of higher education institution: a problem of efficiency of use (on the example of higher education institutions of Nikolaev)]. *Naukovi pratsi. Serii: Sotsiologhiia [Scientific works. Series: Sociology]*. 2014, t. 244, no. 232, pp. 76-79. Available at : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npchdusoc_2014_244_232_18.pdf.
- [23] Filipova L., Shelestova A. Informatsiine modeliuvannia kontentu universytetskoho veb-saitu : zahalni pryntsypy ta metodyka [Information modeling of content of the university website: general principles and technique]. *Visnyk Knyzhkovoї palaty [Herald of the Book Chamber of Ukraine]*. 2014, no. 3, pp. 17-19. Available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vkp_2014_3_7.pdf
- [24] Shelestova A. M. Veb-sait VNZ yak komunikatsiine seredovyshe funktsionuvannia elektronnoi navchalnoi dokumentatsii [Website of higher education institution as communication environment of functioning of electronic educational documentation]. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia [Library science. Document science. Informology]*, 2011, no. 4, pp. 47-53. Available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/bdi_2011_4_10.pdf.